

Møte torsdag den 23. april 2009 kl. 12.09

President: Berit Brørby

Dagsorden (nr. 31):

1. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om lov om endringer i valgloven og kommuneloven (tidleg-røyster, valobservasjon mv.) (Innst. O. nr. 61 (2008–2009), jf. Ot.prp. nr. 32 (2008–2009))
2. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om lov om endringer i utlendingsloven (opphør av overgangsordningene for EU8-landene) (Innst. O. nr. 63 (2008–2009), jf. Ot.prp. nr. 40 (2008–2009))
3. Referat

Statsråd Magnhild Meltveit Kleppa overbrakte 18 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Sak nr. 1 [12:12:13]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om lov om endringer i valgloven og kommuneloven (tidleg-røyster, valobservasjon mv.) (Innst. O. nr. 61 (2008–2009), jf. Ot.prp. nr. 32 (2008–2009))

Ivar Skulstad (A) [12:12:48] (ordfører for saken): Det er i demokratiets interesse at valgdeltakelsen blir så høy som mulig. Ved kommune- og fylkestingsvalget i 2007 var valgdeltakelsen 61,2 pst. for kommunevalget, mot 59 pst. i 2003, og 57,5 pst. for fylkestingsvalget, en framgang på 1,9 pst. fra forrige valg. Det var gledelig at valgdeltakelsen økte i 2007, men fortsatt kan vi ikke være fornøyd så lenge som nesten fire av ti sitter hjemme ved kommunevalg. Som kjent er valgdeltakelsen en god del bedre ved stortingsvalg.

I Ot.prp. nr. 32 fremmer Regjeringen forslag til enkelte endringer i valgloven og kommuneloven. Kort oppsummert er dette forslag om

- å innføre en ordning med forhåndsstemming fra 1. juli i valgåret
- å holde valglokalet åpent til kl. 21
- innføring av lovbruddsgebyr ved brudd på valgloven
- hjemmel for valgobservasjon
- todagersvalg dersom en tredjedel av kommunestyret krever det
- valglokalets åpningstid dersom en tredjedel av kommunestyret krever det
- en prinsippforskrift i kommuneloven om rådgivende folkeavstemning

Komiteen peker i sin behandling på at det er viktig ikke å innføre endringer i valgloven uten at det er et klart behov for det. Hyppige endringer i regelverket kan gi problemer for valggjennomføringen. Derfor er det bra at departementet i denne proposisjonen selv mener det er viktig å være tilbakeholden med slike endringer. Men bare mistan-

ken om at en endring kan føre til økt valgdeltakelse, bør føre til en grundig vurdering av om en slik endring skal innføres.

Jeg er glad for at komiteen i all hovedsak står samlet om å tilrå forslagene fra Regjeringen, med unntak for forslaget om mindretallsrettighet ved vedtak om utvidet åpningstid og todagersvalg. Her har Høyre og Kristelig Folkeparti et annet syn og et annet forslag. Dessuten har Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti en særmerknad når det gjelder forslaget om forhåndsstemming. Jeg regner med at representanter for disse partiene redegjør for dette selv. Jeg vil allikevel peke på at en enstemmig kommunal- og forvaltningskomité under behandlingen av St.meld. nr. 33 for 2007–2008, Eit sterkt lokaldemokrati, støttet Regjeringens forslag om å styrke mindretallsrettighetene når det gjelder vedtak om utvidet åpningstid i valglokale og todagersvalg.

I valget mellom demokratiske grunnprinsipper og problematikk knyttet til at et mindretall kan påføre et flertall kostnader, er også jeg av den oppfatning at de demokratiske prinsippene må veie tyngst. Flertallet mener at denne ordningen bør gjennomføres fra kommende valg, og at fristen for vedtak i kommunen skal være 1. juni 2009.

Komiteen er enig i at forbudet mot å offentliggjøre valgdagsmålinger eller valgresultat før valglokale er stengt, bør opprettholdes. Det er fortsatt nødvendig å sikre at velgerne ikke utsettes for utilbørlig påvirkning før valg-handlingen har funnet sted. For at et forbud skal ha preventiv effekt, støtter komiteen at det gis adgang til å ilegge den som er ansvarlig for at offentliggjøringen finner sted, et gebyr begrenset oppad til 28 G.

Norske statsborgere som fyller 18 år i løpet av valgåret, har stemmerett, hvis de noen gang har stått innført i norsk folkeregister som bosatt i Norge. Dette gjelder også for nordmenn som er bosatt i utlandet på valgdagen. Antall stemmeberettigede bosatt utenriks som automatisk føres inn i manntallet i år, er ifølge Skattedirektoratet 40 414. Det finnes ikke oversikter over hvor mange som søker seg inn. Stemmegivning utenriks skjer på ambassader, generalkonsulater og konsulater i hele verden. I tillegg oppnevner departementet stemmemottakere fra flere andre steder. Departementet sender foran hvert valg en forespørsel til UD og ber om forslag til oppnevning av stemmemottakere. UD har en koordinerende rolle når det gjelder forslag til stemmemottakere utenriks. De har en bedre oversikt over hvor nordmenn befinner seg utenriks, og dermed hvor det er behov for særskilte oppnevnte stemmemottakere på steder der det ikke er ambassader, generalkonsulat eller konsulat.

Foran hvert valg får vi også enkelte henvendelser fra ulike organisasjoner med forespørsel om oppnevning av stemmemottakere. Departementet oppnevner alltid stemmemottakere etter slike forespørsler, så langt det lar seg gjøre. Velgere som ikke kan nå en stemmemottaker utenriks, har mulighet til å avgi brevstemme uten at det er stemmemottaker til stede. Dette er også en mer hensiktsmessig ordning på steder hvor det er få norske statsborgere. Velgerne må da selv sørge for å sende stemmen til Norge. Det betyr at stemmemottak i utlandet ser ut til å

være veldig godt dekket, og komiteens flertall støtter at den ordningen fortsetter.

Avslutningsvis vil jeg for ordens skyld be statsråden bekrefte at departementet har sikret seg nødvendige hjemler i denne proposisjonen for at endringene også skal gjelde for valg til Sametinget. Jeg anbefaler Stortinget å gjøre vedtak i tråd med komiteens flertallsinnstilling.

Ib Thomsen (FrP) [12:19:13]: Prinsippet om hemmelig valg er et grunnleggende prinsipp i en demokratisk valgordning. Det er viktig ikke å innføre endringer i valgloven uten at det er klart behov for det, og også at man får en kontinuitet i det viktige arbeidet det er å forbedre valgloven. Hvis vi ønsker en større valgdeltakelse, må vi tørre å ta noen grep. Det er i demokratiets interesse at vi får økt valgdeltakelsen, og at valgdeltakelsen blir så høy som mulig.

Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti la inn en merknad i denne saken om at vi ønsker å se på nordmenn som bor i utlandet. Antall norske statsborgere som bor i utlandet, er anslått til mellom 40 000 og 50 000 personer. Ved tidligere valg har de norske utenlandsstasjoner lagt ut departementets valginformasjon og retningslinjer på sine hjemmesider, men oppslutningen synes ikke å være god nok. Derfor bør vi gjøre noe mer. Man bør vurdere andre kanaler for informasjonsstrømmer. Hvorfor ikke da bruke Sjømannskirken – Norsk kirke i utlandet – som vet hvor nordmenn befinner seg, og har et kontaktnett? De har bygd opp et informasjonsnettverk/e-mailadresser til norske borgere innenfor deres geografiske områder. Jeg har forstått at flertallspartiene ikke ønsker å se på muligheten til å bruke denne samarbeidspartneren. Organisasjonen er villig til å stille adresser og e-mailsystemer til rådighet, forutsatt at departementet samtykker. Derfor vil jeg be statsråden om å legge til rette for at Norsk kirke i utlandet på frivillig basis skal kunne medvirke til utsendelse av departementets informasjon og retningslinjer. Jeg spør: Hvorfor ikke? Norsk kirke i utlandet kan også fungere som stemmelokale, i første omgang ved stortingsvalget nå i 2009, eventuelt som en prøveordning.

Andre tiltak er f.eks. todagersvalg. Der vil jeg vise til at det må være opp til hver enkelt kommune om det er tiltak som de bør vurdere.

Et annet tiltak kan jo være noe Fremskrittspartiet har foreslått tidligere – vi har bedt Regjeringen iverksette et pilotprosjekt, og den har vel nærmest sagt at den vil det – å bruke stemmegivning over Internett og SMS for å kunne nå en brukergruppe som ungdom. Det ser vi heller ikke så mye til.

Vi må være ydmyke når det gjelder valgloven og vår ordning. Vi sender valgobservatører verden rundt for å se på hvordan valgene foregår der, og vi har mange meninger om det. Selv om Norge spiller en aktiv rolle i Organisasjonen for Sikkerhet og Samarbeid i Europa – OSSE – må vi legge forholdene til rette for at valgobservatører fra utlandet også får opplysninger og får se det de mener er viktig, og at kommunene legger til rette for det.

Ordningen med breting av stemmesedler sikrer at kravet til hemmelig valg er oppfylt, og det synes jeg er bra.

Det virker som å være en god ordning. Det er også avgjørende at den lokale valgmyndighet legger forholdene til rette, slik at stemmegivningen blir hemmelig.

Jeg vil understreke at det er viktig at kommunene organiserer valgavviklingen slik at det ikke kan reises tvil om at alt foregår i samsvar med lover og regler, og at det settes i gang særskilte tiltak for å sikre en god opplæring av valgfunksjonærer. Selv om jeg tror at mange kommuner har vært flinke med opplæring fram til i dag, bør vi likevel ha fokus på dette. Vi må få ned feilprosenten, vi må få valget vårt så feilfritt som mulig.

Lokale folkeavstemninger er noe Fremskrittspartiet har ivret for lenge, og vi mener at det bør brukes oftere. Den enkelte kommune må avgjøre om den vil at det skal avholdes en slik rådgivende avstemning eller ikke. Det er lange tradisjoner i den norske lokalforvaltningen for å gjennomføre lokale rådgivende folkeavstemninger. Det må fremdeles være opp til kommunen selv å avgjøre dette ut fra lokale forhold. Folkeavstemninger kan bli benyttet som et ledd i måten kommunen driver sin virksomhet på. Dette kaller jeg lokalt selvstyre.

Avslutningsvis: Forbudet mot å offentliggjøre valgdatamålinger eller valgresultater før valglokalene er stengt, bør opprettholdes, slik det også er foreslått. Det er nødvendig for å sikre at velgerne ikke utsettes for utilbørlig påvirkning før valghandlingene har funnet sted. For at forbudet skal ha noen preventiv effekt, er det argumenter for å innføre straffesanksjoner ved brudd på loven.

Sigvald Oppebøen Hansen hadde her teke over presidentplassen.

Martin Engeset (H) [12:24:47]: Fra Høyres side vil jeg bemerke at i denne proposisjonen fremmer Kommunal- og regionaldepartementet forslag til enkelte endringer i så vel valgloven som lov om kommuner og fylkeskommuner. Dessuten ligger det her en oppfølging av forslagene til Regjeringen i St.meld. nr. 33 for 2007–2008, Eit sterkt lokaldemokrati, som ble lagt frem i juni i fjor.

Reglene for valg til fylkesting og kommunestyre ble behandlet i Innst. O. nr. 102 for 2002–2003. Flertallet gikk da imot departementets forslag om endringer i personvalgordningen ved stortingsvalg. Mindretallet i komiteen, medlemmene fra Høyre og Kristelig Folkeparti, støttet forslaget til departementet.

I dag er Høyre enig med komiteen i at det på det nåværende tidspunkt ikke gjøres endringer i personvalgordningen som gjelder for stortingsvalg. Den eneste begrunnelsen for dette er at det nå er så kort tid igjen til stortingsvalget at det av praktiske grunner ville være svært vanskelig å få på plass i tide. Høyre ønsker imidlertid å ta dette spørsmålet opp igjen for fullt i neste stortingsperiode, og da til en grundig behandling.

Mange grunner taler for en grundig behandling og revidering av temaet knyttet til om velgerne skal få større innflytelse på personvalg ved stortingsvalg, ikke minst spørsmålet om hvor mye partiet skal få bestemme i forhold til hva velgerne skal få bestemme. I dag har partiene helt avgjørende gjennomslagskraft, mens velgerne reelt

sett har null innflytelse. Spørsmålet er om en ikke bør finne en bedre balanse enn det dagens ordning legger opp til. Det er også grunn til å tro at resultatet ved en endring hvor velgerne får større mulighet til å påvirke hvem som faktisk blir valgt, kan gi som resultat økt politisk engasjement og bedre valgdeltakelse og gi rom for et mer positivt forhold mellom velgerne og de folkevalgte.

I lov av 28. juni 2002 nr. 57 om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre fremmer Høyre og Kristelig Folkeparti følgende mindretallsforslag under § 9-3:

«(2) Valgstyret bestemmer hvor stemmegivningen skal foregå og fastsetter tiden for stemmegivning. Stemmegivningen mandag må ikke foregå senere enn kl. 21.»

Med utgangspunkt i dette tar jeg opp det mindretallsforslaget som fremgår av innstillingen på s. 25. På denne bakgrunn vil jeg understreke at Høyre ikke er med på innstillingen til § 9-3 annet ledd om at kommunestyret selv, med tilslutning fra minst en tredjedel av medlemmene, skal kunne vedta å holde valglokalene åpne lenger enn det valgstyret har vedtatt.

Presidenten: Representanten Martin Engeset har teke opp det forslaget han refererte til.

Akhtar Chaudhry (SV) [12:28:19]: Jeg har erfaring med å gjennomføre valg i Norge. Jeg har vært medlem og leder av valgstyret en god del ganger. Jeg vil ta opp et praktisk problem med statsråden, og gjerne også med stortingskollegene mine.

Vi liker å tro at alle velgere når de kommer inn, er så pass oppegående og har så sterkt syn, altså at de har alle forutsetninger for å kunne skille et partis stemmeseddel fra et annet partis stemmeseddel. Men det stemmer ikke. Jeg ble veldig overrasket over hvor mange henvendelser som kom fra velgere, særlig eldre velgere, som har litt svakere syn, om å skille et partis stemmeseddel fra et annet partis stemmeseddel. De er så like. De har lik farge, de har lik form, de har lik tekst, alt mulig, og det er et stort problem. I tillegg til velgere med svakt syn har vi en del velgere som er analfabeter, som har enda større problem med å skille et partis stemmeseddel fra et annet partis stemmeseddel. Vi ønsker jo alle sammen – det er jo nettopp jobben vår – at det skal legges til rette for at flest mulig finner det riktig og hensiktsmessig å komme til valglokalene og stemme.

Da synes jeg at det kan være en idé – og jeg ønsker å kaste det over til statsråden – å se på hva vi kan gjøre for at det blir lettere for velgerne å finne den riktige stemmeseddelen. En idé kan være at partienes logo blir trykt på stemmeseddelen. Det er langt lettere å finne Arbeiderpartiets stemmeseddel, for å ta et eksempel, med Arbeiderpartiets logo på, enn at det kun står Det norske Arbeiderparti. At det står Det norske Arbeiderparti i stedet for det vanlige navnet Ap, gjør det enda vanskeligere for velgerne å skille. Dette er ikke grepet ut av luften, jeg har stått og svart på disse spørsmålene: Hvor er Arbeiderpartiets stemmeseddel? Hvor er Aps stemmeseddel – her står det jo DNA?

Det er det jeg hadde på hjertet. Ellers har komiteen

gjort en veldig god jobb, og vi støtter innstillingen slik den ligger.

Hans Olav Syversen (KrF) [12:31:08]: De endringene som nå foreslås i valgloven, er stort sett mindre justeringer basert på de erfaringene man fikk ved forrige valg. Generelt fra Kristelig Folkepartis side vil jeg understreke at man bør unngå, så langt mulig, stadige endringer i valgloven og i reglene for gjennomføring av valgene, men selvfølgelig gjøre de endringer som det er klare behov for.

Når det gjelder forslaget og innstillingen, støtter vi de endringer som går på tidlig stemmegivning, tidspunktet for når valglokalene senest må stenge, gebyr ved lovbrudd, hjemmel for valgobservasjon og regler om lokale folkeavstemninger. Jeg viser også til saksordførers innlegg, som veldig greit gjorde rede for det.

Så litt til det vi ikke kan støtte. Det gjelder de forslag som fremmes om mindretallsrettigheter ved fastsettelse av åpningstid for valglokalet og todagersvalg. Det vanlige i kommunestyre er jo at vedtak avgjøres med alminnelig flertall, og at det bare i helt spesielle tilfeller er mindretallsrettigheter. Jeg kan jo nevne legalitetskontroll som kanskje det viktigste i så måte.

Det framgår også av proposisjonen at det ikke kan påvises noen klar sammenheng mellom valgdeltakelse og utvidet åpningstid og/eller et todagersvalg. Evalueringen etter valget i 2007 gav heller ikke grunnlag for å hevde at åpningstiden fører til problemer med valgavviklingen, med f.eks. lange køer når lokalene skal stenge. Med dette som et bakteppe er vi noe forundret over at det foreslås at et mindretall på en tredjedel skal kunne overprøve flertallets vilje i en slik sak. Vi har vanskelig for å se at dette er et spørsmål av en slik karakter at det er grunn til å fravike hovedprinsippene i kommuneloven. Det er etter min mening ikke grunnlag for å hevde at det er mer demokratisk det et mindretall beslutter i en slik sak, enn det flertallet faktisk mener, men som da kan bli overprøvd.

Ved det som stortingsflertallet her går inn for, vil et mindretall i kommunestyret også kunne påføre kommunen utgifter, selv om ikke dette er et hovedargument, som det samme mindretall ikke har noe ansvar for å finne inndekning for. Mindretallet påfører ikke bare kommunen ekstra kostnader, men også Den norske kirke i kommunene, som må følge samme åpningstider ved ordinært valg som ved menighetsrådsvalget. Som sagt: Dette er ikke et avgjørende argument, men jeg synes det ikke akkurat styrker flertallsinnstillingen heller.

Regjeringen og flertallet i denne sal går inn for at endringene, også når det gjelder mindretallsrettighetene, skal gjelde allerede ved det kommende valget i høst. Dette betyr en svært kort tid for kommunene til å endre det forberedte valgopplegget og eventuelt finne inndekning for de økte kostnadene.

Så vil jeg også gi min tilslutning til det representanten Chaudhry tok opp, nemlig å se på hvordan man ytterligere kan bidra til at stemmeseddelens utforming er av en slik karakter at det gjør det enklere for personer å få lagt den rette listen i stemmeurnen. Dette er et tema som ikke bare representanten Chaudhry har opplevd har blitt brakt

på bane av velgere – det har også mange andre som har deltatt i stemmestyret rundt omkring i det ganske land.

Med dette vil jeg anbefale å stemme imot de foreslåtte endringene som går på todagensvalg og mindretallsrettigheter, og i så måte støtte forslaget til Høyre og Kristelig Folkeparti som er inntatt i innstillingen.

Rune J. Skjælaaen (Sp) [12:35:45]: Vi ser på vårt eget demokrati som ett av de beste i verden, og det tror jeg også at vi har. Men Norge har fått kritikk av valgobservatører som har vært til stede og observert valg her i Norge. Jeg er derfor glad for at Regjeringen og statsråd Kleppa har tatt konsekvensen av dette, og at man foreslår å skjerpe inn deler av lovverket og foreslår nye regler for å få til en enda mer demokratisk valgordning.

Det er jo en enstemmig komité som støtter forslaget om å innføre en ordning med tidlig stemmegivning, så jeg skal ikke kommentere det noe mer. Men litt til dette som handler om mindretallsrettighetene. Når en foreslår at en tredjedel er tilstrekkelig for å vedta om en bl.a. skal ha todagensvalg, synes jeg faktisk at det er en styrking av demokratiet. Jeg mener at det å gi et mindretall større rettigheter i et demokrati, slik det gjøres i lovforslaget her, er med på å styrke demokratiet i Norge. Jeg synes ikke en skal overvurdere de økonomiske konsekvensene eller problematisere det så veldig mye. Jeg mener at dette er et godt forslag.

Så har det blitt reist spørsmål om Sjømannsmisjonen, og hvorfor ikke Sjømannsmisjonen kan benyttes. Jeg har gjennom UD fått opplyst at Sjømannskirken ikke blir forespurt særskilt om de kan være stemmemottakere. Grunnen til det er at på de aller fleste av de stedene der Sjømannskirkens stasjoner er, befinner det seg allerede stemmemottakere, enten ved ambassader, generalkonsulater eller konsulater. Så det er allerede et system for det.

Så sier de videre at i New Orleans bl.a. blir sjømannskirken spurt om å være stemmemottaker. Det har blitt gjort tidligere om årene, og det vil også bli gjort i år, for der er det ikke noe alternativ. Så Utenriksdepartementet legger jo til rette for at nordmenn i utlandet som har stemmerett, skal få stemme. Det er ikke slik at Sjømannsmisjonens lokaler rundt omkring nødvendigvis er mer tilgjengelige for folk som er dårlig til beins og slike ting, enn det konsulater osv. er, som en faktisk har argumentert med. Så jeg synes faktisk at UD bruker Sjømannsmisjonen og sjømannskirkene der det er nødvendig, og dermed bidrar også Sjømannsmisjonen som en viktig del av utenriksstjenesten.

Statsråd Magnhild Meltveit Kleppa [12:39:23]: Dei forslaga som i dag blir fremja om endringar både i vallova og kommunelova, er i all hovudsak ei oppfølging av stortingsmeldinga om eit sterkt lokaldemokrati, som Stortinget drøfta tidlegare i vår.

I forslaget har Regjeringa gjennomgåande hatt auka tilgjenge, større moglegheit til å bruka røysteretten, i fokus. Det viser seg igjen i forslaget om større moglegheiter til å førehandsrøysta. Ordninga med tidlegrøysting frå 1. juli er innført nettopp av den grunn. Det er det same omsynet som gjer seg gjeldande når det gjeld for-

slaget både om todagensval og om utvida opningstid på valdagen.

Eg meiner dette er viktige omsyn. Det er slik i dag at om lag halvparten av kommunane har todagensval. Talet har vore svakt stigande. Grunngevinga har vore omsynet til pendlarar og studentar, og eg håpar og kjenner meg trygg på at det her blir ei einigheit og på kostnadsida lokalt, sjølv om det skulle vera eit mindretal i kommunestyret som står bak eit slikt forslag.

I stortingsmeldinga signaliserte vi òg positive synspunkt med omsyn til å invitera valobservatørar til Noreg. Vi kjem no i Regjeringa til å drøfta om vi skal invitera OSSE til å gjera valobservasjon her i landet alt ved stortingsvalet til hausten, og eg kjem til å orientera Stortinget om utfallet når vi har drøfta den saka i Regjeringa.

Så er eg òg glad for den breie støtta som er til dei endringane som blir foreslåtte, òg inklusive støtta til å lovfesta i kommunelova rådjevande folkeavrøystingar. Der kjem Statistisk sentralbyrå til å få eit oppdrag, slik at òg folkeavrøystinga blir ein del av offisiell statistikk.

Så har det her kome nokre spørsmål som eg skal prøva å svara på i tur og orden. Det fyrste var frå Framstegspartiet som gjaldt elektronisk røystegeving. Ja, lat meg seia at det å leggja betre til rette for at fleire kan røysta – noko av det – handlar om formelle lovendingar. Så går det an å informera betre enn vi har gjort før. Her blir det planlagt ein omfattande informasjonskampanje, slik at folk skal vita kva valet handlar om, og korleis ein skal halda seg til regelverket. Det er òg ei tilskotsordning som gjeld organisasjonar, som er opptekne av at fleire skal vita kor viktig det er å bruka røysteretten. Vi har eit heilt spesielt fokus på unge.

Så blir det planlagt forsøk med elektronisk stemmegjeving ved lokalvalet i 2011. Alle kommunar er no inviterte til å melda seg om dei kunne vera interesserte i å prøva ut eit forsøk med røysterett for 16-åringar ved lokalval, og vi skal der plukka ut eit representativt utval. Fristen er 1. juli for å melda seg.

Til Ivar Skulstad og spørsmålet om dei endringane som blir vedtekne i dag, òg blir gjort gjeldande ved sametingsvalet: Der er svaret ja. Nødvendige heimlar er no på plass. Arbeids- og inkluderingsdepartementet kjem til å følgja opp med dei forskriftene som der må på plass.

Til Syversen og soknerådsval: Lat meg der opplysa at det er sokneråda lokalt som bestemmer tid og stad for stemmegjeving ved det valet, inklusiv om val skal haldast over ein eller to dagar. Dette er ikkje val som blir regulerte av vallova, og det er ikkje noko krav om at desse vala skal vera samanfallande med opningstidene ved stortingsvalet.

Til slutt to ting. Det eine gjeld stemmesetlar. Eg merkar meg understrekinga frå fleire her. Eg er sjølv veldig oppteken av at eit val skal vera hemmeleg. Folk skal kjenna tryggleik for det. Det er heilt klårt eit forbedringspotensial i forhold til sist val når det gjeld breiting av setlar. Der har vi kontakt med kommunane. Vi har sjølve fått råd til departementet om korleis vi kan betra den prosessen.

Så var det sjømannskyrkja. No var Rune Skjælaaen inne på det generelle her, kvifor situasjonen er som han er, altså at sjømannskyrkjene ofte er stasjonerte på plassar der det

allereie er stemmelokale, og òg på den spesielle situasjonen i New Orleans. Lat meg berre seia i tillegg at departementet held kontakt med sjømannskyrkja med tanke på eventuell distribusjon av valinformasjon og spørsmål om behov for oppnemning av stemmemottakarar der det skulle vera aktuelt.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 1.

(Votering, sjå side 449)

Sak nr. 2 [12:46:38]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om lov om endringer i utlendingsloven (opphør av overgangsordningene for EU8-landene) (Innst. O. nr. 63 (2008–2009), jf. Ot.prp. nr. 40 (2008–2009))

Presidenten: Etter ønske frå kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten føreslå at taletida blir avgrensa til 5 minutt til kvar gruppe og 5 minutt til statsråden.

Vidare vil presidenten føreslå at det blir gjeve anledning til tre replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av Regjeringa innanfor den fordelte taletida.

Vidare føreslår presidenten at dei som måtte teikne seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Arild Stokkan-Grande (A) [12:47:38] (ordfører for saken): Med denne saken avsluttes en femårsperiode med overgangsordninger for flere EU-land. Jeg viser til innstillingen, som alle kan lese, og vil konsentrere meg om to forhold.

Det ene er at vi er positiv til utveksling av arbeidskraft over landegrensene. Det er viktig, det er riktig, og Norge blir bedre av det. Vi får økt verdiskaping og økt mangfold. Den kjente professoren Richard Florida sier at man får mange flere effekter om man ansetter arbeidstakere fra andre land, enn om man ansetter folk med samme etniske bakgrunn. Man får nemlig ikke bare en arbeidstaker. Man får også med på kjøpet kanskje familie, kultur, mattradisjoner, språk osv. Bedrifter og lokalsamfunn som velger å dra nytte av dette, får økt konkurransevne.

Fram til de senere årene har det vært oppgangstider i Norge. Da har vi alle vært glade for arbeidsinnvandringen. Da har vi hatt bruk for den. Nå som finanskrisen fører til økt arbeidsledighet, er det viktig at vi er edruelige selv om vi opplever nedgangstider. Vi har valgt å slutte oss til EØS-avtalen, og vi må forholde oss til det, selv om vi også noen ganger opplever at det utfordrer oss. Noen var til og med så ivrige etter å få inn flere arbeidsinnvandrere at de glemte arbeidet mot sosial dumping. Her var Regjeringen tydelig, til tross for at enkelte mente at det viktigste tross alt var å hente inn folk, ikke velferden deres.

I forbindelse med arbeidsinnvandringsmeldingen ble det sagt at Regjeringen skal vurdere om rett og plikt til

norskopplæring også skal omfatte arbeidsinnvandrere. Det er viktig å lære av de feilene som myndighetene begikk på 1970-tallet overfor de mange gjestearbeiderne fra Pakistan. Den gang trodde myndighetene at de etter en kort tid skulle dra tilbake igjen, men mange ble. På grunn av at myndighetene tenkte at folk skulle reise tilbake etter en viss tids opphold, ble det heller ikke iverksatt gode integreringsordninger. Det vi må tenke på når vi henter inn folk til å jobbe i Norge, er at mange av dem er potensielle framtidige borgere.

Fortsatt er det dessverre en del av den pakistanske befolkningen som ikke kan norsk. Mange av dem jobber livet av seg, og resultatet er at mange av dem nå går på trygd. Det bringer meg inn på det andre forholdet jeg tenkte å snakke om. Det handler om hvordan vi ser på arbeidsinnvandrere og arbeidstakere generelt. Vil vi ha et samfunn hvor vi ikke sikrer arbeidstakere grunnleggende rettigheter? Noen i denne salen mener det. Vi skal ikke lenger tilbake enn til forrige stortingsperiode, da vi hadde en regjering som plukket rettigheter bort fra arbeidstakere. Vil vi ha et samfunn hvor arbeidsgivere kan behandle sine ansatte som de vil? Noen mener det, og noen gjør det. Vil vi ha et samfunn der vi kaster folk ut av landet når vi ikke lenger har bruk for dem? Noen mener det.

Jeg kan berolige dem – kanskje i Fremskrittspartiet – som er bekymret for de mange utenlandske arbeidstakerne som fortsatt skal jobbe i Norge etter at overgangsreglene oppheves 1. mai. For utenlandske arbeidstakere som blir ansatt i norske virksomheter, vil akkurat de samme reglene gjelde som for norske arbeidstakere, som f.eks. arbeidsmiljøloven og ferieloven. Hvis det er noen som er bekymret for det, kan jeg i hvert fall berolige dem med dette.

Jeg er glad for at flertallet mener at folk som har fått opparbeidet rettigheter i Norge, selvsagt skal kunne ta i bruk disse rettighetene, slik alle andre kan. Bak all teknikken og jusen i denne saken handler det nettopp, dypest sett, om hvordan vi ønsker å behandle mennesker, og hva slags mennesker vi selv ønsker å være.

Per-Willy Amundsen (FrP) [12:52:14]: Fremskrittspartiets problem med denne saken og grunnen til at vi har reagert, er at man i den proposisjonen som ble forelagt Stortinget av Regjeringen – som riktignok kun er på to og en halv side – har unngått å gå inn på en vurdering av anvendelse av beskyttelsesklausul. Det er fullt mulig etter avtalen med EU å utvide overgangsordningen med ytterligere to år.

Forutsetningen for å kunne gjøre det er at man frykter eller opplever ustabilitet og alvorlige forstyrrelser i arbeidsmarkedet. Det ville vært veldig naturlig, når man legger fram en slik proposisjon, at man i det minste vurderer om situasjonen i dagens arbeidsmarked møter de forutsetningene, slik at man eventuelt kunne sette i verk beskyttelsesklausulen. Det har man ikke gjort. Jeg registrerer at man med én eneste setning i proposisjonen avfeier hele problemstillingen og viser til at Regjeringen legger til grunn at det ikke vil være aktuelt å benytte beskyttelsesklausulen – én setning. Det synes jeg med all respekt

grenser mot uansvarlig tilnærming til en såpass viktig og omfattende problemstilling som vi her snakker om.

Situasjonen etter finanskrisen har endret seg dramatisk. Situasjonen i dag er en helt annen enn den var for bare seks-åtte måneder siden. I denne situasjonen, når arbeidsledigheten i Europa er sterkt stigende, Norge opplever svikt i arbeidsmarkedet, og særlig det at i EU8-landene, som nå blir fritatt fra overgangsordningen og får full tilgang til det norske arbeidsmarkedet, er arbeidsledigheten svært høy og de økonomiske utfordringene svært store, burde det vært ganske naturlig at man i det minste vurderte anvendelse av beskyttelsesklausulen, fordi situasjonen har endret seg dramatisk. Det gjorde altså ikke Regjeringen. Når komiteen ber departementet foreta en slik vurdering av om det kan være aktuelt å benytte beskyttelsesklausulen i dagens finanskriser, får man et kryptisk svar fra statsråden, som henviser til en tidligere stortingsproposisjon fra 2004 og vurderinger som er gjort før finanskrisen satte inn. Det er det jeg kaller å være på grensen til uansvarlig håndtering av det som kan være en utfordring i forhold til det norske arbeidsmarkedet. Man bør iallfall vurdere det skikkelig og grundig, slik at Stortinget i full bredde kan ta stilling til en eventuell anvendelse av beskyttelsesklausulen.

Det er flere ting i den tidligere stortingsproposisjonen som er trukket fram i forhold til åpningen av arbeidsmarkedet til de nye EU8-landene. Flere partier, også partier som i dag sitter i regjering, har påpekt – selvfølgelig – kampen mot sosial dumping – det er det ingen som ønsker å oppleve – og at man bør beholde balanse i arbeidsmarkedene. Men det har også tidligere vært understreket at man bør unngå å komme i en situasjon der norske velferdsytelser blir satt under press. Nå endres disse reglene dramatisk, f.eks. rettigheter i forbindelse med arbeidsledighet. Etter at overgangsreglene forsvinner, vil man ha fulle rettigheter i forhold til f.eks. dagpenger i det norske systemet. Dette er utfordringer som ble påpekt for mange år siden, og som jeg registrerer at verken denne regjeringen eller tidligere regjeringer har satt nok inn på å ha effektive tiltak mot, noe som egentlig var forutsetningen da man innførte overgangsreglene.

Derfor mener Fremskrittspartiet at i denne situasjonen, med så lite informasjon fra Regjeringen og lite utredning bak denne saken, bør vi rett og slett gå inn for å benytte beskyttelsesklausulen inntil vi får mer klarhet i de utfordringene og den situasjonen det norske arbeidsmarkedet står overfor – når vi nå hever overgangsordningen, og EU8-landene får full tilgang til det norske arbeidsmarkedet.

Jeg tar opp Fremskrittspartiets forslag.

Presidenten: Representanten Per-Willy Amundsen har teke opp det forslaget han refererte til.

Akhtar Chaudhry (SV) [12:57:41]: Det er to prinsipper som vi bør legge til grunn i denne saken. Det ene er avtaler og respekt for de inngåtte avtalene. Om man liker dem eller ikke liker dem, er en annen sak. Når man først har en avtale og et samarbeid, må man respektere det. Det andre er menneskeverdet og solidariteten. Jeg skal komme tilbake til det.

Ved EØS-utvidelsen 1. mai 2004 ble EØS-avtalen utvidet til å omfatte ti nye land. EØS-utvidelsesavtalen åpner for en overgangsperiode på syv år hvor landene som var EØS-medlemmer før 1. mai 2004, har adgang til å sette begrensinger vedrørende fri bevegelighet for arbeidstakere fra de nye medlemslandene. I de to første årene etter utvidelsen kunne EØS-landene benytte nasjonale bestemmelser om adgangen til arbeidsmarkedet overfor borgere fra de nye medlemslandene, det vil si fram til 1. mai 2006. Landene kunne likevel ikke innføre mer restriktive nasjonale regler enn dem som gjaldt ved undertegningen av EØS-utvidelsen. Etter de to første årene kunne anvendelsen av de nasjonale bestemmelsene forlenges for tre nye år uten nærmere vilkår, det vil si fram til 1. mai 2009.

SV støtter i denne saken komiteens flertall som sier at det er positivt med utveksling av arbeidskraft over landegrensene. Vi mener imidlertid at lovverket må sikre at en slik utveksling ikke tar form av sosial dumping. Dette er spesielt viktig når overgangsordningen for EU8-landene nå opphører fra 1. mai. I forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 18 for 2007–2008 slo vi fast:

«Arbeidsinnvandringen skal ikke føre til utnyttelse av arbeidskraft eller økte forskjeller. Arbeidet med sosial dumping må derfor følges opp ytterligere, blant annet med strenge krav til et godt system i bedriftene for å unngå sosial dumping».

Dette må fortsatt være både målet og virkemiddelet. Jeg slutter meg derfor til komiteen når den påpeker viktigheten av at Regjeringen følger situasjonen i arbeidsmarkedet nøye, og at den vil videreføre og sette i gang nye tiltak mot sosial dumping dersom situasjonen skulle tilsi det. Her må Regjeringen holde tett kontakt med både arbeidsgiverorganisasjonene og fagbevegelsen. Regjeringen, fagbevegelsen og de rød-grønne partiene er her naturlige alliansepartnere, men også den seriøse delen av arbeidsgiverorganisasjonene har interesse av at norske arbeidstakers lønns- og arbeidsvilkår ikke blir forringet.

Så er det solidaritetsbiten, som jeg nevnte. Jeg hørte nå Fremskrittspartiet – og vi har hørt det også tidligere i debatten – med det jeg opplever som en bruk og kast-mentalitet: Arbeidstakere kommer inn og gjør en jobb – de bygger landet, de utvider velferdssamfunnet vårt, de jobber ute i Nordsjøen, de jobber i våre sykehjem osv. – men når vi ikke har bruk for dem, skal de ikke ha noen som helst rettigheter i Norge. Jeg har vært innom Saudi-Arabia et par-tre ganger, og jeg har studert nøye hvordan det landet og landene omkring fungerer når det gjelder å hente arbeidskraften, bruke den og utnytte den – for så å kaste den. Jeg kan ikke i min villeste fantasi forstå at Fremskrittspartiet ønsker at Norge skal gå i samme spor som Saudi-Arabia og Saudi-Arabias naboer. Jeg kan aldri forstå at Fremskrittspartiet har det som mål at vi skal bruke våre arbeidstakere, våre medmennesker, som kommer inn og gjør en jobb for å bygge velferdsstaten, gjør en jobb slik at våre sykehjem fungerer, våre sykehus fungerer, vår kollektivtrafikk fungerer, for at vårt næringsliv i det hele tatt skal fungere, for så den dagen vi ikke har bruk for dem, simpelthen å kaste dem ut av landet. Den type menneskeverd kan SV aldri gå inn for, og vi tar sterkt avstand fra det.

Jeg mener at det er riktig som min kollega fra Arbeiderpartiet var innom: Menneskene som har kommet til landet, forblir her. Da må vi se utfordringene og behovene og legge forholdene til rette for at de blir gode, givende og positive borgere av dette landet.

Anna Ceselie Brustad Moe (Sp) [13:03:06]: Senterpartiet ser at det knytter seg store utfordringer til at overgangsordningene for EU8-landene opphører til sommeren. Det er uansett sånn at overgangsordningene på ett tidspunkt ville ha måttet opphøre, det ligger jo i sakens natur. Og med mindre man kan se inn i framtiden, er det ikke noen gitt å vite sikkert om et senere tidspunkt ville ha vært bedre egnet. Senterpartiet er derfor med på innstillingen.

Det egentlige problemet er at ordninger som har gitt norsk arbeidsliv et vern, bare var ment å være midlertidige. Regjeringens oppgave blir å forsøke å motvirke de potensielt uheldige konsekvensene av at overgangsordningene nå opphører. Med dagens tjenstedirektivdebatt i minne frykter vi at det ikke blir noen enkel oppgave.

I dag har arbeidsinnvandrere fra EU8-landene rett til norske velferdsordninger etter ett års sammenhengende arbeid i landet. Det er samtidig krav til arbeidstillatelse, heltidsarbeid og et anstendig lønnsnivå. Samfunnskontraktene i Norge er basert på at man har inntekt i forhold til kostnadsnivået. Det gir skatteevne og muliggjør den nordiske velferdsmodellen. Økt tilstrømming av arbeidsinnvandrere kan føre til press på norske lønns- og arbeidsvilkår i en situasjon med stigende arbeidsledighet. Særlig vil dette kunne bli situasjonen i bransjer uten allmenngjorte tariffavtaler når kravene til norsk lønnsnivå nå opphører.

Baltikum opplever nå dramatisk økning i arbeidsløsheten og kraftig reduksjon i lønsvilkår. Tyskland og Østerrike bruker klausulen i overgangsordningene som sier at disse kan fortsette ved alvorlig ubalanse i arbeidsmarkedet, og forlenger overgangsordningene fram til 2011.

Norge må også møte utfordringene, ved å skape et arbeidsmarked som gjør at ikke andre lands innbyggere velger Norge som arbeidsland uten at vi kan tilby skikkelige vilkår og heltidsarbeid. Klarer vi ikke det, vil vi på sikt kunne undergrave viktige velferdsordninger for alle som arbeider i Norge.

Tjenstedirektivet ble debattert i dag, og utfordringene er de samme: Regelverket må legge til rette for en arbeidsinnvandring som står i forhold til antall langsiktige arbeidsplasser vi har å tilby, med skikkelige lønns- og arbeidsvilkår. Målet er et arbeidsmarked der arbeidsfolk, norske eller arbeidsinnvandrere, skal kunne skaffe seg heltidsarbeid og betale regningene sine. Det brede lag av befolkningen skal kunne opprettholde et alminnelig forbruk og ikke måtte lånefinansiere det, og folk skal ha tilgang til et solid velferdssystem som de selv har vært med på å finansiere.

Det er ingen liten oppgave vi som folkevalgte er satt til å ivareta. Trusselen mot å få det til er i tilfelle manglende framtidige muligheter til å iverksette tiltak og å holde oss med lover mot sosial dumping. EU bidrar dessverre til å gjøre det arbeidet betydelig vanskeligere.

Statsråd Dag Terje Andersen [13:06:28]: Det foreliggende lovforslaget avslutter – som saksordføreren var inne på – en femårsperiode med overgangsordninger for arbeidstakere fra flere EU-land. Avvikling av ordningene vil bety forenklinger for arbeidstakere, arbeidsgivere og forvaltningen.

Dagens overgangsordninger gjelder arbeidstakere fra åtte av de landene som ble medlemmer i EØS i 2004, og arbeidstakere fra Bulgaria og Romania, som ble EØS-medlemmer i 2007. Overgangsordningene innebærer at arbeidstakere må ha et konkret tilbud om heltidsarbeid med norske lønns- og arbeidsvilkår.

Erfaringene med overgangsordningene er at de ikke har hindret norske arbeidsgivere i å rekruttere den arbeidskraften de har hatt bruk for. Samtidig har overgangsordningene vært med på å gi arbeidstakerne ordnede lønns- og arbeidsvilkår.

Overgangsordningene for EU8-landene utløper 1. mai 2009. Det er mulig å forlenge dem i to år til ved å benytte den såkalte beskyttelsesklausulen etter EØS-utvidelsesavtalen. En slik forlengelse forutsetter at det konstateres eller er fare for alvorlige forstyrrelser på arbeidsmarkedet. Slik jeg ser det, må det sannsynliggjøres en årsaksammenheng mellom tilstrømmingen av arbeidskraft fra de aktuelle medlemslandene og forstyrrelser på arbeidsmarkedet. Selv om vi nå er inne i en alvorlig situasjon på arbeidsmarkedet – alvorligere enn på lenge – kan ikke Norge begrunne en særskilt forlengelse av overgangsordningene. Arbeidsinnvandringen til Norge er ikke årsaken til den nåværende situasjonen. Jeg er glad for at komiteflertallet støtter dette synet.

Ved opphør av overgangsordningene vil situasjonen bli den samme som for personer fra de eldre EØS-landene. De kan da reise inn i Norge uten oppholdstillatelse og oppholde seg eller arbeide her i inntil tre måneder, eller oppholde seg inntil seks måneder hvis de er arbeidssøkende. Overgangsordningene har gitt mulighet til å stille krav til norsk lønn som vilkår for arbeidstillatelse. Arbeidstilsynet har hatt tilsynsansvar for at disse kravene etterleves. Det faller bort når overgangsordningene faller bort. Men det er ikke slik at de utenlandske arbeidstakerne dermed ikke vil ha rett til f.eks. regulert arbeidstid, betalt overtid etter at overgangsordningene opphører, eller ikke krav på et forsvarlig arbeidsmiljø. For utenlandske arbeidstakere som blir ansatt i norske virksomheter, vil akkurat de samme reglene gjelde som gjelder for norske arbeidstakere, f.eks. arbeidsmiljøloven og ferieloven.

I forlengelsen av dette vil jeg også si at de som har opparbeidet rettigheter f.eks. til dagpenger, selvfølgelig må få bli i Norge og kunne bruke rettighetene ved arbeidsledighet slik som alle andre som har opparbeidet slike rettigheter. Det er heller ikke aktuelt å inngå tilbakevendingsavtaler for EØS-borgere.

Da Bulgaria og Romania ble EØS-medlemmer 1. august 2007, ble det satt i kraft tilsvarende overgangsordninger for disse landene for en periode på to år regnet fra 1. januar 2007. Disse kan forlenges for tre nye år uten nærmere vilkår, dvs. fram til 1. januar 2012. Siden overgangsreglene for Bulgaria og Romania har vært i virksomhet i

relativt kort tid, er det ønskelig å videreføre dem fram til 1. januar 2012, men slik at overgangsordningene vil bli vurdert årlig.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Per-Willy Amundsen (FrP) [13:10:19]: Norge er på mange måter et meget attraktivt land å være arbeidstaker i. Vi har generelt sett, og særlig for typer arbeidskraft uten lang utdanning, svært gode lønninger. Vi har generelt sett gunstige offentlige ytelser, som gjør at Norge fremstår som mer attraktivt i europeisk sammenheng enn svært mange andre europeiske land.

Ser ikke statsråden at det ville vært naturlig å vurdere den situasjonen opp mot finanskrisen, som nå rammer særlig disse EU8-landene svært hardt, og hvordan det vil virke inn på arbeidsmarkedet, all den tid man faktisk kunne ha benyttet beskyttelsesklausulen? Det Fremskrittspartiet etterlyser her, er at man overhodet ikke har vurdert anvendelse av beskyttelsesklausulen opp mot arbeidsmarkedet i Europa og i Norge etter at finanskrisen var et faktum.

Statsråd Dag Terje Andersen [13:11:26]: For det første er jeg glad for at Norge er et attraktivt land, spesielt sett i lys av de mange debatter vi har om velferdssamfunnets videre utvikling, f.eks. om vi skal velge skattelette eller velferd. Så er jeg glad for Amundsens bekreftelse på at Norge er et godt land å bo i, og at omverdenen også ser det.

Så er det slik at muligheten til å forlenge overgangsordningene i EØS-avtalen i ytterligere to år – vilkårene er altså mye strengere, som representanten sikkert er klar over, enn for de sju første årene – skal handle om ustabilitet i arbeidsmarkedet eller risiko for det. Det er jo da naturlig å legge til grunn at det handler om ustabilitet eller dramatisk raskt stigende arbeidsledighet i det landet som eventuelt ber om unntaksbestemmelsen. Jeg har inntrykk av at representanten Amundsen antyder at vi skal ha unntaksbestemmelser i Norge fordi arbeidsledigheten er høy i de landene folk eventuelt reiser fra. Jeg er ganske sikker på at det ikke er intensjonen med muligheten til en forlengelse.

Per-Willy Amundsen (FrP) [13:12:37]: Mitt poeng er at det nettopp er en sammenheng mellom disse forholdene. Når situasjonen er svært ille i EU8-landene og relativt sett bedre i Norge og tilgangen til arbeidsmarkedet i Norge er fri, betyr det selvfølgelig at vi risikerer en større tilstrømning. Det er jo derfor det ville vært naturlig at denne regjeringen vurderte det opp mot anvendelse av beskyttelsesklausulen. Det registrerer jeg at man ikke har gjort. Man har altså ikke gått inn og vurdert beskyttelsesklausulen opp mot situasjonen i det europeiske og det norske arbeidsmarkedet etter at finanskrisen var et faktum. Det er altså ikke bare snakk om at man må kunne påvise ubalanse i arbeidsmarkedet. Det står da vitterlig også som en forutsetning at man kan sannsynliggjøre det, altså at det er en situasjon vi kan komme i. Det er derfor det ville vært naturlig å vurdere det. Tar ikke statsråden og denne

regjeringen det norske arbeidsmarkedet seriøst nok til å kunne gjøre den vurderingen?

Statsråd Dag Terje Andersen [13:13:41]: Er det noe denne regjeringen gjør, så er det å ta situasjonen i det norske arbeidsmarkedet på alvor. Vi gjør det i lys av den situasjonen som er internasjonalt. Det er derfor vi setter inn en rekke tiltak – og kraftigere tiltak enn andre land i Europa, til tross for at vi har lavere ledighet enn de fleste andre land i Europa. Og det er altså ikke slik at dette ikke er vurdert, som representanten Amundsen sier. Jeg beklager at Amundsen synes at det er synd å få et kort – og klart – svar fra departementet, men jeg kan forsikre om at jeg kommer til å fortsette med det hvis svarene er klare.

Situasjonen er at Norge er et land der vi er bekymret for økningen i ledigheten og setter inn kraftfulle tiltak mot det. Men ledigheten i Norge er litt over en tredjedel av gjennomsnittlig ledighetsnivå i Europa. Det er med utgangspunkt i det at det kan være noe tungt å argumentere for at Norge er i en spesielt utsatt sysselsettingssituasjon i forhold til de land som folk eventuelt reiser fra for å arbeide i Norge.

Så må jeg understreke: Gode regler mot sosial dumping skal vi videreføre enten Fremskrittspartiet stemmer for dem eller imot dem. Det blir også viktig.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til replikk.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Arild Stokkan-Grande (A) [13:15:11]: Denne debatten viser, nok en gang, at Fremskrittspartiet har en politikk på innvandringsfeltet som ikke henger sammen. Det er mange ulike årsaker til at folk nå er bekymret for hva som skjer i det øyeblikk overgangsordningene for disse landene opphører. Noen er urolige fordi de frykter at arbeidstakernes rettigheter kan bli svekket, men der er Regjeringen tydelig på at utenlandske arbeidstakere skal være omfattet av det samme regelverket som øvrige arbeidstakere. Når Per-Willy Amundsen ønsker anvendelse av beskyttelsesklausulen, er det overhodet ikke fordi han bryr seg om arbeidstakerne, tvert imot. Han frykter at det skal være flere som skal få en bit av den norske kaka. Med dette viser Fremskrittspartiet ikke bare sitt sanne ansikt, men også spagaten Fremskrittspartiet er nede i.

I en situasjon tidligere med økende arbeidsledighet i Norge var Per Sandberg ute og oppfordret nordmenn til å reise ut i Europa og ta seg arbeid der. Ja, det ville ha vært litt av en beskjed hvis han samtidig mente at folk ikke skulle få ta del i de samme rettighetene som øvrige arbeidstakere!

Per-Willy Amundsen har også i mange sammenhenger i sin motstand mot innvandring fra tredjeland vist til at vi har et stort arbeidsmarked innenfor EØS-området. For det første er ikke dette nok. Vi vet jo at f.eks. innenfor oljeindustrien i Rogaland har halvparten som har kommet de siste årene, kommet fra tredjeland. Dermed har Fremskrittspartiet en politikk som svekker næringslivet. I tillegg til det ser vi at svekkelse av arbeidstakernes rettig-

heter alltid er høyresidens svar på nedgangstider. Nå ser vi demonstrasjoner i land som Frankrike fordi man vil svekke velferdsgoder. Her i Norge er vi i en annen situasjon. Derfor: Det siste vi, næringslivet og i alle fall arbeidstakere som reiser over landegrensene, trenger nå, er økonomiske eksperimenter og bruk og kast-mentaliteten til Fremskrittspartiet.

Per-Willy Amundsen (FrP) [13:17:40]: Jeg lar meg overraske både over de sterke ord som faller i denne debatten, og ikke minst over et engasjement som er stort – men det er for så vidt bare bra.

Men det er en del påstander her som blir fullstendig urimelige – for det første fra representanten Chaudhry. Når han refererer til Fremskrittspartiets politikk som en slags «bruk og kast-mentalitet» og trekker paralleller til Saudi-Arabia og hva vet jeg, går man rimelig langt i sine antakelser.

Det har aldri vært noen stor og omfattende uenighet i denne salen om arbeidsmarkedspolitikken i forhold til EU, men det er altså slik at det er ingen som er fundamentalister her – i hvert fall ikke Fremskrittspartiet. Vi konstaterer ett forhold, og det er at Stortinget først og fremst har et ansvar for norske arbeidstakere – å sikre norske innbyggere arbeid før man eksporterer til andre land rundt oss. Men det er overhodet ikke snakk om noen saudiarabisk politikk. Tvert imot, det er snakk om å benytte beskyttelsesklausulen som ligger i avtaleverket med EU.

Arild Stokkan-Grande «tar den helt ut» når han kommer med sine sammenligninger her i forhold til Fremskrittspartiet. Jeg konstaterer følgende: Når Arbeiderpartiet snakker om «arbeid for alle», er det altså ikke nødvendigvis slik at det er norske arbeidstakere man snakker om. Ut fra innlegget til Arild Stokkan-Grande forstår jeg at det handler kanskje vel så mye om arbeidstakere fra land utenfor Norge. Da konstaterer jeg at Fremskrittspartiet er svært uenig med Arbeiderpartiet. Vi mener at vi først og fremst har et ansvar for å ivareta det norske arbeidsmarkedets interesser, sørge for at flest mulig av norske innbyggere har mulighet til en jobb. Det er et faktum, og det har jeg ingen problemer med å stå ved. Det er ingen stor uenighet om at det felles europeiske arbeidsmarkedet i mange sammenhenger kan være positivt, men vi har først og fremst et ansvar for å ivareta våre egne interesser. Jeg registrerer at for Arbeiderpartiet blir ikke dette like viktig, når man ikke engang er villig til å legge fram for Stortinget en skikkelig, seriøs og grundig vurdering av muligheten til å benytte beskyttelsesklausulen.

Akhtar Chaudhry (SV) [13:20:50]: Jeg har bare lyst til å stille et par spørsmål til representanten Per-Willy Amundsen. Jeg lurer på om han er klar over hvor mange mennesker fra utlandet som bidrar til at pengemaskinen vår fungerer, og at det kommer penger inn fra norsk sokkel, slik at Fremskrittspartiet skal kunne bruke alle disse pengene på alle de gode formålene. Er han klar over hvor mange mennesker det er, og hvor de kommer fra? Jeg har lyst til å spørre Per-Willy Amundsen om han er klar over hvor mange sykepleiere fra utlandet som aktivt hentes for

at sykehjemmene skal kunne skinne slik Fremskrittspartiet ønsker at de skal gjøre, at eldreomsorgen skal kunne skinne slik Fremskrittspartiet og alle andre ønsker at den skal gjøre? Er han klar over hvor mange sykepleiere fra utlandet det i det hele tatt er i vårt helsevesen som aktivt har blitt hentet? Er han klar over hvor mange bussførere som hentes for at Oslos kollektivtrafikk – og ikke bare Oslos kollektivtrafikk, men også distriktenes kollektivtrafikk – i det hele tatt skal fungere? Vi går aktivt ut og henter dem, og arbeidsgiverne gir dem språkopplæring, slik at kollektivtrafikken i det hele tatt skal kunne fungere. Da kommer poenget, nemlig: De menneskene som vi aktivt henter for at våre velferdstjenester skal fungere, skal få det budskapet som Fremskrittspartiet ønsker å gi dem: Vi trenger dere, vi bruker dere så lenge vi har bruk for dere, men når det ikke er bruk for dere, har vi ingen forpliktelser, ingen medmenneskelig solidaritet overfor dere.

Det er der vi skiller oss kraftig fra Fremskrittspartiet. Vi mener at norske arbeidsplasser er viktige. Men de som bidrar til å bygge den norske velferdsstaten og til at den i det hele tatt fungerer, skal ha samme rettigheter og samme menneskeverd som alle oss andre som tilfeldigvis er borgere av dette landet, født i dette landet, osv.

Arild Stokkan-Grande (A) [13:23:20]: Det er interessant å se Fremskrittspartiets Per-Willy Amundsen prøve å vri seg unna at Fremskrittspartiet har en politikk som overhodet ikke henger sammen på dette området. Det er nesten så en får tårer i øynene når en hører Per-Willy Amundsen stå på denne talerstolen i en rørende omsorg for norske arbeidstakeres interesser. Selvsagt er det slik at Det norske storting har et overordnet ansvar for norske arbeidstakere. Det er alle enige om. Men jeg skulle gjerne spørre denne salen og Per-Willy Amundsen: Hvor var det den forrige regjeringen hentet sin støtte og sin kraft fra til svekkelsen av norske arbeidstakeres rettigheter i forrige periode? Det var ikke fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet eller SV. Nei, det var selvsagt fra Fremskrittspartiet. Når en nå prøver å framstille det som om en har et stort engasjement for norske arbeidstakeres rettigheter, er det direkte feil.

For det andre er det bekymringsfullt at Fremskrittspartiet ikke innser at deres politikk faktisk også er med på å svekke Norges konkurransevne og norske bedrifters konkurransevne. De har vært ihuga motstandere av å hente inn arbeidskraft fra tredjeland. Senest da vi diskuterte arbeidsinnvandringsmeldingen i juni i fjor, var det skarpe protester fra Fremskrittspartiets side fordi man ikke ønsket annet enn arbeidsinnvandring fra EØS-området. I forhold til det er det to ting: For det første vil det svekke næringslivet i Norge, som er avhengig av spesialister og arbeidstakere fra tredjeland. For det andre må det ene henge sammen med det andre – vil vi ha arbeidsinnvandring fra EØS-land, skal vi også behandle dem som folk. På område etter område er Fremskrittspartiets politikk usammenhengende, og i tillegg farer man med usannheter. Det synes jeg at Fremskrittspartiet bør holde seg for god til.

Nok en gang vil jeg minne om at da den forrige regjeringen ble etablert, og da de jobbet med dette feltet, var det en systematisk svekkelse av arbeidstakeres rettig-

heter. Når den nye regjeringen, bestående av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV, har rettet opp de feilene som ble begått, har det i alle fall ikke vært med støtte fra Fremskrittspartiet. Det synes jeg i aller høyeste grad Per-Willy Amundsen bør huske på.

Presidenten: Per-Willy Amundsen har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Per-Willy Amundsen (FrP) [13:26:11]: Når man lytter til representanten Chaudhry, høres det nesten ut som om nordmenn selv ikke har bidratt i det hele tatt til å bygge dette landet. Når Arild Stokkan-Grande refererer til hva Fremskrittspartiet har gjort i tidligere perioder, bør også representanten være oppmerksom på en ting: Det var takket være nettopp Fremskrittspartiet at vi fikk på plass overgangsordninger i forbindelse med at EU8-landene ble medlemmer i EU.

Men det er litt interessant – og det gjelder begge disse representantene – at når man snakker om arbeidsinnvandring, er det tydelig at man åpenbart ikke har tatt inn over seg alt som har vært skrevet om det, nemlig at arbeidsinnvandring kun er et lite bidrag i den store sammenhengen i situasjoner hvor man har høykonjunktur. En kan aldri løse grunnleggende samfunnsproblemer gjennom arbeidsinnvandring. Det er et økonomisk faktum. Det er skrevet lange utredninger om dette. Jeg vil bare oppfordre representantene til å konferere med alt som er skrevet, ikke minst på Universitetet i Oslo, rundt disse tingene.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 2.

(Votering, sjå side 451)

Berit Brørby gjeninntok her presidentplassen.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Odelstinget går til votering i sakene nr. 1 og 2.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram et forslag fra Martin Engeset på vegne av Høyre og Kristelig Folkeparti.

Komiteen hadde innstilt til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

l o v
om endringar i valgloven og kommuneloven
(tidlegroyster, valobservasjon mv.)

I

I lov 28. juni 2002 nr. 57 om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgloven) vert det gjort følgjande endringar:

§ 7-1 skal lyde:

§ 7-1 Trykking av stemmesedler

(1) Ved stortingsvalg og fylkestingsvalg sørger fylkesvalgstyret for at det blir trykt stemmesedler for alle godkjente valglister i fylket før forhåndsstemmegivningen starter 10. august innenriks.

(2) Ved kommunestyrevalg sørger valgstyret for at det blir trykt stemmesedler for alle godkjente valglister i kommunen før forhåndsstemmegivningen starter 10. august innenriks.

§ 8-1 tredje ledd skal lyde:

(3) Velgeren er selv ansvarlig for å avgi forhåndsstemme på et tidspunkt som gjør at forhåndsstemmegivningen kommer inn til valgstyret innen valgdagen kl. 21.

§ 8-1 nytt fjerde ledd skal lyde:

(4) *Velgere som oppholder seg innenriks, unntatt på Svalbard og Jan Mayen, og som ikke kan avgi stemme i perioden for forhåndsstemmegivning eller på valginget, kan henvende seg til kommunen og avgi stemme fra 1. juli og frem til forhåndsstemmegivningen starter 10. august i valgåret.*

§ 9-2 annet ledd skal lyde:

(2) Kommunestyret kan selv, med tilslutning fra minst $\frac{1}{3}$ av medlemmene, vedta at det på ett eller flere steder i kommunen skal holdes valg også søndagen før den offisielle valgdagen. *Vedtaket må treffes senest samtidig med budsjettet for det året valget skal holdes.*

§ 9-3 annet ledd skal lyde:

(2) Valgstyret bestemmer hvor stemmegivningen skal foregå og fastsetter tiden for stemmegivning. *Kommunestyret kan selv, med tilslutning fra minst $\frac{1}{3}$ av medlemmene, vedta å holde valglokale åpne lenger enn det valgstyret har vedtatt. Slikt vedtak må treffes senest samtidig med budsjettet for det året valget skal holdes.* Stemmegivningen mandag må ikke foregå senere enn kl. 21.

§ 9-9 skal lyde:

§ 9-9 Offentliggjøring av valgresultater og prognoser

Valgresultater og prognoser som er laget på grunnlag av undersøkelser foretatt den dag eller de dager valget foregår, kan ikke offentliggjøres før tidligst kl. 21 på valgdagen mandag.

§ 10-1 første ledd bokstav g skal lyde:

g) stemmegivningen er kommet inn til valgstyret innen kl. 21 på valgdagen.

Ny § 15-10 skal lyde:

§ 15-10 Valgobservasjon

(1) *Departementet kan akkreditere nasjonale og internasjonale valgobservatører fra institusjoner eller or-*

ganisasjoner til å observere gjennomføringen av valg til Stortinget eller valg til kommunestyre og fylkesting.

(2) Kommunene har plikt til å ta imot akkrediterte valgobservatører og tilrettelegge for valgobservasjon.

Ny § 15-11 skal lyde:

§ 15-11 Overtredelsesgebyr

(1) Ved forsøttlig eller uaktsom overtredelse av valgloven § 9-9 kan Medietilsynet ilegge foretak et overtredelsesgebyr på inntil 28 ganger grunnbeløpet i folketrygden. Med foretak menes her selskap, samvirkeforetak, forening eller annen sammenslutning, enkeltpersonforetak, stiftelse, bo eller offentlig virksomhet.

(2) Ved utmålingen av gebyret skal det særlig legges vekt på

- overtredelsens grovhet,
- om foretaket ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne ha forebygget overtredelsen,
- om overtredelsen er begått for å fremme foretakets interesser,
- om foretaket har hatt eller kunne oppnådd noen fordel ved overtredelsen,
- om det foreligger gjentakelse, og
- foretakets økonomiske evne.

(3) Overtredelsesgebyret tilfaller statskassen og er tvangsgrunnlag for utlegg.

(4) Kongen kan ikke gi Medietilsynet eller klagenemnda generelle instruksjoner om håndhevingen av bestemmelsen, og kan heller ikke gi pålegg om myndighetsutøvelsen i enkelttilfeller eller omgjøre vedtak.

(5) Vedtak om ilagt overtredelsesgebyr kan påklages til en uavhengig klagenemnd som oppnevnes av Kongen. Nemnda skal ha tre medlemmer. Kongen fastsetter hvem som skal være nemndas leder.

(6) Klagenemnda kan ikke omgjøre tilsynsorganets vedtak etter eget tiltak.

(7) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av bestemmelser i denne paragraf, herunder om oppnevning og sammensetning av klagenemnda, om inndrivelse av og betalingsfrist for gebyr.

II

I lov 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) vert det gjort følgende endringer:

§ 35 første ledd skal lyde:

- Vedtak treffes med alminnelig flertall av de stemmer som avgis, hvis ikke annet følger av denne lov eller av valgloven § 9-2 annet ledd eller § 9-3 annet ledd.

Kapittel 6A overskrifta skal lyde:

Kapittel 6A. Innbyggerinitiativ og rådgivende lokale folkeavstemninger

I kapittel 6A skal ny § 39 b lyde:

§ 39 b Lokale folkeavstemninger

- Kommunestyret eller fylkestinget kan selv bestemme at det skal avholdes rådgivende lokale folkeavstemninger.
- Kommunene og fylkeskommunene plikter å rapportere de opplysninger som departementet finner er nødvendig for å offentliggjøre informasjon om lokale folkeavstemninger.

III

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset.

For stortingsvalet i 2009 må vedtak etter § 9-2 annet ledd om todagens val og vedtak etter § 9-3 annet ledd om utvida opningstid vere fatta seinast 1. juni 2009.

Presidenten: Det voteres først over innstillingens I § 9-2 annet ledd og II § 35 første ledd. Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling til I § 9-2 annet ledd og II § 35 første ledd ble bifalt med 54 mot 19 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.35.18)

Presidenten: Det voteres så alternativt mellom innstillingens I § 9-3 annet ledd og forslaget fra Høyre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Lov 28. juni 2002 nr. 57 om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgloven) § 9-3 annet ledd skal lyde:

(2) Valgstyret bestemmer hvor stemmegivningen skal foregå og fastsetter tiden for stemmegivning. Stemmegivningen mandag må ikke foregå senere enn kl. 21.»

Venstre har varslet at de vil støtte forslaget fra Høyre og Kristelig Folkeparti.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til I § 9-3 annet ledd og forslaget fra Høyre og Kristelig Folkeparti ble innstillingen bifalt med 55 mot 18 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 13.35.59)

Presidenten: Det voteres så over resten av I, resten av II og III.

Votering:

Komiteens innstilling til resten av I, resten av II og III ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt fram et forslag fra Per-Willy Amundsen på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen anvende beskyttelses- klausulen i EØS-utvidelsesavtalen med bakgrunn i arbeidsmarkedsforholdene som følge av finanskrisen.» Forslaget blir i tråd med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

Komiteen hadde innstilt til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

Lov
om endringer i utlendingsloven (opphør av
overgangsordningene for EU8-landene)

I

I lov 24. juni 1988 nr. 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven) gjøres følgende endringer:

§ 58 a overskriften og første ledd første punktum skal lyde:

§ 58 a Særregler for arbeidstakere *fra Bulgaria* eller Romania

For arbeidstakere omfattet av § 51 første ledd bokstav a som er borgere *av Bulgaria* eller Romania, er det et vilkår for oppholdstillatelse at det som hovedregel dreier seg om heltidsarbeid.

II

Loven trer i kraft 1. mai 2009.

Presidenten: Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 57 mot 16 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.37.14)

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Presidenten antar at Fremskrittspartiet også her vil stemme imot.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble bifalt med 56 mot 16 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.37.43)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 3 [13:37:55]

Referat

1. (73) Lagtingets presidentskap melder at Lagtinget har antatt Odelstingets vedtak til
 1. lov om endringer i politilova (funksjonstid og tittel for leiaren av Politidirektoratet) (Besl. O. nr. 71 (2008–2009))
 2. lov om endringer i utlendingsloven (krav om at referansepersoner må ha fire års arbeid eller utdanning i Norge for at søkeren skal ha rett til familieetablering) (Besl. O. nr. 72 (2008–2009))
 - og at lovvedtakene er sendt Kongen.
2. (74) Statsministerens kontor melder at
 1. lov om endringer i lov 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene (inspeksjonsordning for miljørettet helsevern) (Besl. O. nr. 65 (2008–2009))
 2. lov om endringer i lov 9. mars 1973 nr. 14 om vern mot tobakksskader (Besl. O. nr. 66 (2008–2009))
 - er sanksjonert under 3. april 2009.
3. (75) Statsministerens kontor melder at
 1. lov om havner og farvann (Besl. O. nr. 55 (2008–2009))
 - er sanksjonert under 17. april 2009.
 - Enst.: Nr. 1–3 vedlegges protokollen.
4. (76) Lov om endringer i arbeidsmiljøloven (likestilling av arbeidstiden for skift- og turnusarbeidere mv.) (Ot.prp. nr. 54 (2008–2009))
 - Enst.: Sendes arbeids- og sosialkomiteen.
5. (77) Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) (Ot.prp. nr. 52 (2008–2009))
6. (78) Lov om endringer i energiloven (Ot.prp. nr. 62 (2008–2009))
7. (79) Lov om endringer i industrikonsesjonsloven, vassdragsreguleringsloven og vannressursloven (utleie av vannkraftproduksjon mv.) (Ot.prp. nr. 66 (2008–2009))
 - Enst.: Nr. 5–7 sendes energi- og miljøkomiteen.
8. (80) Lov om endringer i folketrygdloven (utvidelse av fedrekvoten mv.) (Ot.prp. nr. 56 (2008–2009))
 - Enst.: Sendes familie- og kulturkomiteen.

9. (81) Lov om endringer i lov 24. mai 1985 nr. 28 om Norges Bank og pengevesenet mv. (ny regnskaps- og revisjonsordning mv.) (Ot.prp. nr. 58 (2008–2009))
Enst.: Sendes finanskomiteen.
10. (82) Lov om endringer i lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret mv. (innføring av kommunal beredskapsplikt) (Ot.prp. nr. 61 (2008–2009))
11. (83) Lov om endringer i brann- og eksplosjonsvernloven og el-tilsynsloven (Ot.prp. nr. 65 (2008–2009))
12. (84) Lov om endring i lov av 2. juli 2004 nr. 59 om personell i Forsvaret (styrking av rettighetene til veteraner etter internasjonale operasjoner) (Ot.prp. nr. 67 (2008–2009))
Enst.: Nr. 10–12 sendes forsvarskomiteen.
13. (85) Lov om endringer i helseregisterloven og helsepersonelloven (Ot.prp. nr. 51 (2008–2009))
14. (86) Lov om endringer i lov 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. (opphevelse av forbudet mot privat innførsel av alkoholholdig drikk) (Ot.prp. nr. 53 (2008–2009))
15. (87) Lov om endringer i midlertidig lov 2. juli 2004 nr. 64 om prøveordning med lokaler for injeksjon av narkotika (sprøyteromsloven) m.m. (Ot.prp. nr. 59 (2008–2009))
Enst.: Nr. 13–15 sendes helse- og omsorgskomiteen.
16. (88) Lov om endringer i lov 19. juni 1997 nr. 82 om pass (elektronisk lagring av biometrisk personinformasjon i form av fingeravtrykk i pass m.m.) (Ot.prp. nr. 64 (2008–2009))
Enst.: Sendes justiskomiteen.
17. (89) Lov om endringer i opplæringslova og privatskolelova (Ot.prp. nr. 55 (2008–2009))
Enst.: Sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.
18. (90) Lov om endringer i forvaltningsloven (habilitet for styremedlemmer mv. i offentlig heleide selskaper) (Ot.prp. nr. 50 (2008–2009))
19. (91) Lov om endringer i lov 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner (kjønnsbalanse i styrene i aksjeselskaper som er eid av kommuner) (Ot.prp. nr. 57 (2008–2009))
Enst.: Nr. 18 og 19 sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
20. (92) Lov om endringer i yrkestransportlova og jernbaneloven (tilsette sine rettar ved bruk av konkurranse i kollektivtransporten o.a.) (Ot.prp. nr. 60 (2008–2009))
21. (93) Lov om endringer i jernbaneloven, jernbaneanvarsloven og COTIF-loven (Ot.prp. nr. 63 (2008–2009))
Enst.: Nr. 20 og 21 sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.
- Presidenten:** Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Ber noen om ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 13.40.
